

The Effect Of Perceived School Safety On Prospective Teachers' Anger Level

İbrahim H.ÇANKAYA*
İ.Bakır ARABACI**

ABSTARCT. The aim of this research, which is in a descriptive relational scanning model is to evaluate the effect of perceived school safety on prospective teachers' anger level. The study research group in Educational Faculty of Fırat University who prospective teachers in the spring semester 2008-2009. In research according to the random sampling method, questionnaires was distributed to prospective teachers (407) in the reearch group and 248 surveys counted eligible have been assessed. According to results of the research is a reverse relationship between prospective teachers' school safety perceived and level of anger. Prospective teachers' school safety perceived is found to be meaningful to anger has been determined.

Key Words: School Safety, Prospective Teacher , Anger.

SUMMARY

Purpose and significance: School safety is the process of increasing the commitment of school personnel, students and their families to school, as well as organizing the arrangements regarding the environment of school. The aim of this research, which is in a descriptive relational scanning model, is to evaluate according to Prospective teachers' perceived the relationship between school safety and their anger. Sub goals of the research are the following:

Does school safety predict anger?

What sort of relation is there between school safety and anger level?

Method: This research has been conducted based on survey model. The target population of the research is consisted of senior year teacher candidates, studying in Fırat University Faculty of Education, 2008-2009 academic year, spring semester. In research according to the random sampling method, questionnaires was distributed to prospective teachers (407) in the reearch group and 248 surveys counted eligible have been assessed.

Findings: According to the result of the basic linear regression analysis, it has been determined that the school safety perception of the teacher candidates predicts anger level expressively ($R=.443$ $p<.01$). When the standardized β (Beta) value (effect) is examined, the school safety perception of the teacher candidates predicts anger level expressively ($\beta= -.403$ $P<.001$). School safety variable predicts the total variance (anger) approximately 20 % ($R^2= .199$) expressively. According to the correlation relation between the variables, it is observed that a negative direction relation between school safety and anger level is available ($r= -.403$ $p<.01$).

Discussion and Conclusion: According to the findings of this research, the school safety perception of teacher candidates predicts anger level expressively ($\beta= -.403$ $P<.001$). As per the perceptions of teacher candidates, it is observed that a negative direction relation is available between school safety and anger level ($r= -.403$ $p<.01$). Teacher candidates have reported that their anger levels are low due

* Arş. Gör. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Elazığ. e-posta: ihcankaya@hotmail.com

** Yrd.Doç. Dr. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Elazığ.

to their positive safety perception. Supporting these findings; in his research conducted on high school students in Antalya, Türkmen (2004) has stated that the students in crowded high schools, who have negative considerations regarding the safety of the school, tend to express anger and acts of violence more frequently. In their research aimed to determine the perceptions of high school students in Istanbul regarding the events of violence in schools, Alikışifoğlu and others (2004) have declared that the anger management of the students who are exposed to physical and emotional violence and concerned regarding the safety of the school is weaker.

According to the result of the research, these recommendations have been developed based on findings:

- ✓ Student perceptions of safety should be identified and safety problems should be resolved by university management.
- ✓ Safety-related measures should be taken in the students' suggestions in universities.
- ✓ Universities should social activities organized for students' close to each other.

Algılanan Okul Güvenliğinin Öğretmen Adaylarının Öfke Düzeylerine Etkisi

İbrahim H. ÇANKAYA*
İ.Bakır ARABACI**

ÖZ. Tarama modeline dayalı bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının okul güvenliği algılarının öfke düzeyleri üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2008-2009 akademik yılı bahar döneminde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre araştırma grubu içerisindeki öğretmen adayları (407) uygulamaya dahil edilmiş ve geriye dönen 248 ölçme aracı analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının okul güvenliği algıları ile öfke düzeyi arasında ters yönde bir ilişkinin mevcut olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının okul güvenliğini algıları öfke düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Güvenliği, Öğretmen Adayı, Öfke.

GİRİŞ

Okul güvenliği, okul ve çevresinin güvenliğini artırmak amaçlı yapılan düzenlemelerle birlikte, okul personelinin, öğrencilerin ve ailelerin okula olan bağlılıklarını artırmaya yönelik faaliyetleri de kapsamaktadır. Okul güvenliği genel anlamda; öğrenci ve okul personelinin okul içerisinde ve çevresinden kaynaklanan suç, şiddet, saldırganlık, zorbalık, hırsızlık, vandalizm (vahşilik), alkol, sigara ve uyuşturucu madde kullanımı, cinsel ve ırksal taciz gibi istenmeyen davranışlara karşı korunmaları ve okulda bir kriz ortamı yaratabilecek olağanüstü hallerde (örn. silahlı saldırı, yangın, deprem gibi) can güvenliklerinin en üst düzeyde sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2006). Bu durumda, okul güvenliğini tehdit eden unsurlar fiziksel ve psikolojik şiddet boyutunda değerlendirilebilir. Okul güvenliğinin amaçları arasında; öğrencilerin ruh sağlığına önem vermek, öğrencilere ve öğretmenlere güvenli bir ortamda olduklarını hissettirmek, öğrencilerin ve öğretmenlerin okul ortamından zevk almalarını sağlamak, okul üyelerini motive etmek ve öğrencileri başarıya odaklamak yer almaktadır (Baginsky, 2003). Okul güvenliğini; Dönmez ve Güven (2002) öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer iş görenlerin okulda kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal bakımdan özgür hissetmeleri olarak tanımlarken, Ögel ve dig (2008) öğretmenlerin öğrencilerle ve öğrencilerin öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilmeleri, Stephens (1995) okulda istenilen şekilde öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi, Çelik (2000) öğrenci başarısına odaklanmak ve öğrencilere sosyal becerilerini sergileyebilecekleri imkanları sunulabilmesi, Kadel (1995) ise öğretmen ve öğrencilerin birlikte yönetimde karar alma sürecine katılma fırsatına sahip olabilmeleri şeklinde tanımlamaktadır. Tanımlarda ifade edildiği gibi yeterli altyapı ve insan kaynakları donanımdan yoksun olan okulların risk altında olduğu kabul edilebilir. Okul güvenliği ile ilgili risk faktörleri okuldan okula farklılık göstermektedir ve bu olumsuz faktörlerin yeterli düzeyde iyileştirilememesi okul güvenliği açısından risk oranını artırmaktadır. Okul güvenliğini etkileyen genel risk faktörleri çizelge 1’de gösterilmiştir (Schneider ve dig; 2000):

* Arş.Gör. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Elazığ. e-Posta: ihcankaya@hotmail.com

** Yrd.Doç. Dr. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Elazığ.

Tablo 1. Okullardaki mevcut risk faktörleri

Okul Alanlarının Düzenlenmesi, Kullanımı ve Denetimi	Okul giriş-çıkış kapılarının yetersiz olması, Tuvaletlerin yetersiz temizliği, Okulun düzenli olmayan denetim durumu, Trafik ile ilgili düzenlemelerin yetersizliği, Işıklıandırmanın ve havalandırmanın yetersizliği, Spor amaçlı alanların sürekli açık olmaması Okuma salonları ve internet odalarının yetersiz olması
Okulun Yönetimi ve Yönetim Uygulamaları	Tutarsız, disiplin uygulamaları, Okulun olumsuz iklimi Okul-aile işbirliğinin yetersizliği, Personele yönelik verilen hizmet içi eğitim kurslarının yetersiz olması, Tüm öğrencilerin okulun etkinliklerine düşük oranda katılımı,
Çevrenin Okula Etkileri	Çevredeki düzensizlik ya da bozulma, Suç oranlarının yüksek olması, Alkol, tütün ve diğer uyuşturucu maddelerine kolay ulaşılabilirlik, Okul sonrası etkinliklerin yetersizliği. Sokak çetelerinin varlığı, Aile değerlerinin yetersizliği, Aile içi şiddet.
Öğrencilerin Özellikleri	Öğrencilerin maddi yetersizlikleri, Akademik başarısızlık düzeyi, Öğrencilerin olumsuz kişilik özellikleri, Öğrencilerin okula uyumsuzluğu, Öğrencinin okula karşı olumsuz bakışı Öğrencinin okula olan düşük bağlılık düzeyi

Okul binası, çevresi, okul yönetimi ve öğrencilerden kaynaklanan olumsuzluklar okulu sağlıklı bir ortamdan uzaklaştırmakla birlikte okul güvenliğine yönelik tehdit içeren unsurların ortaya çıkmasını da hızlandırmaktadır. Bu unsurlar arasında öğrencilerde sıkça görülebilen öfke ve saldırganlık gibi istenmeyen davranışlar bulunmaktadır (Stephens, 1995). Kendini okula düşük düzeyde bağlı hisseden ve öfke kontrolü zayıf olan öğrencilerin fazla olduğu okullarda güvenliği tehdit eden davranışların yaygın olduğu görülmektedir (Kermit ve dig; 1996). Bu nedenle okul güvenliği algısı ile öfke vb olumsuz davranışlar arasında ilişki olup olmadığının ve güvenlik algısının öfke davranışını ne düzeyde yordadığının araştırılması bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Çünkü öfke, genel anlamda karşılanamayan istekler sonucunda bireyin göstermiş olduğu duygusal bir tepki olup, kontrol edilemediği takdirde saldırgan davranışlara neden olabilir (Soykan, 2004). Öfke gençler arasında genellikle aile, okul ve arkadaş çevresinden kaynaklanan psikolojik ve fiziksel şiddetin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Romas ve dig; 2000). Öfke doğrudan; saldırganlık, tokat atma, tekme atma, vurma, bağırma, tartışma, isim takma, alay etmek, küfür etmek şeklinde görülebildiği (Madlov, 1972) gibi, dolaylı olarak öfke; yalnız kalmak, küsmek, içe kapanıklık, suçluluk duygusu, gerginlik, stres, suça yönelik fanteziler kurmak şeklinde de görülebilmektedir (Hankins, 1993). Genel anlamda öfke, dile getirilmemiş, anlaşılmamış ve kabul görmemiş kızgınlıkların topluca ortaya çıkması olup, anksiyete, suçluluk, depresyon ve bağımlılık gibi farklı değişkenlerle de ilişkilidir (Byrne, 1981; Biaggio, 1987). Öfke, kırılma, alınma, gücenme, anlaşılmama, reddedilme, engellenme, korku, kaygı, hayal kırıklığı gibi güvenlik kaygısına neden olan olumsuz duyguların etkili yönetilememesinden kaynaklanmaktadır (Gordon, 1999).

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı algılanan okul güvenliğinin öğretmen adaylarının öfke düzeyleri üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- ✓ Öğretmen adaylarının algılarına göre okul güvenliği ile öfke düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?
- ✓ Öğretmen adaylarının algılarına göre okul güvenliği öfkeyi anlamlı yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, tarama modeline dayalı bir araştırmadır. Tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan evren hakkında genel yargıya ulaşmak amacıyla evrenin tümü yada temsil yeteneği olan örneklem üzerinde yapılan çalışmadır (Karasar, 2003).

Evren ve örneklem

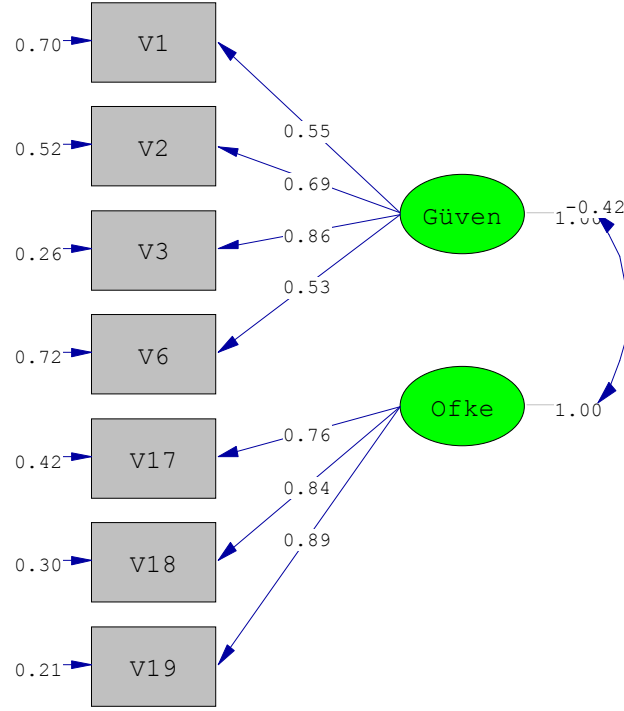
Araştırmanın çalışma grubunu Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2008-2009 akademik yılı bahar döneminde öğrenim gören son sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada tesadüfi örneklem yöntemine göre çalışma grubu içerisindeki öğretmen adaylarına (407) ölçme aracı dağıtılmış ve geriye dönen 248 ölçme aracı değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 171'i erkek, 77'si ise kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Veri toplama araçları

Okul güvenliği ölçeği: Goldberg (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Goldberg tarafından yapılan ilk çalışmadaki iç tutarlılık katsayısı .840, KMO puanı ise 789 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının .60'dan yüksek olması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2007). Bu araştırmada ise ölçek üzerinde doğrulayıcı faktör analizi yapılmış (ölçekten üç madde çıkarılmış) sonuçları tablo 2'de gösterilmiştir.

Öfke Ölçeği: Goldberg (2008) tarafından geliştirilmiştir. Goldberg (2008) tarafından yapılan çalışmadaki iç tutarlılık katsayısı .880, KMO puanı ise .895 olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmada ise ölçek üzerinde doğrulayıcı faktör analizi yapılmış (ölçekten üç madde çıkarılmış) sonuçları tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Okul güvenliği ve öfke ölçeklerine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

$\chi^2=23.70$, $df=13$, $P\text{-value}=0.0000$, $RMSEA=0.057$

Her iki ölçeğin kendi içerisinde ve birbirleri ile olan ilişkisinin anlamlı olduğu RMSEA (güvenirlilik) değerinin .057 (.08) kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir (Şimşek, 2007).

Verilerin analizi

Öğretmen adaylarının okul güvenliği ve öfke ölçeklerine vermiş oldukları cevapların genel ortalamaları hesaplanarak toplam puanlar üzerinden regresyon modeli ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Araştırmada model olarak okul güvenliği bağımsız değişken, öfke ise bağımlı değişken olarak alınmıştır. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı yordayıp yordamadığını tespit etmek için basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının algılarına göre okul güvenliği bağımsız değişkeni ve öfke bağımlı değişkeni arasındaki ilişkinin yönünü tespit etmek için ise korelasyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada öğretmen adaylarının her iki ölçeğe verdikleri cevapların toplam puanları üzerinden hesaplanan bulgular tablo 3 ve tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Değişkenler arasında korelasyon ilişkisine ait bulgular

		Okul Güvenliği	Öfke
Okul Güvenliği	r	1	-.403
	P		.000
Öfke	r	-.403	1
	P	.000	

**p< 0.01

Tablo 3’deki değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisine göre, okul güvenliği ile öfke düzeyi arasında ters yönde bir ilişkinin mevcut olduğu ($r = -.403$; $p < .01$) ** görülmektedir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının öfke düzeylerinin algılanan okul güvenliğini yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi

Model	B	Standart Hata	β	t	P	F	R	R ²
Bağımlı Değişken Öfke								
Sabit	16.781	1.133		14.817	.000		.443	.197*
Öfke	-.334	.048	-.403**	-5,947	.000	48,26		

Bağımsız Değişken: Okul Güvenliği *p<.01 **p<.001

Tablo 4’de basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre, algılanan okul güvenliğinin öğretmen adaylarının öfke düzeyini anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($R = .443$ $p < .01$). Standardize edilmiş β (Beta) değerlerine (etkisine) bakıldığında, öğretmen adaylarında algılanan okul güvenliği öfke düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta = -.403$ $P < .001$). Okul güvenliği tek başına öfke düzeyini yaklaşık %20 ($R^2 = .199$) oranında ve anlamlı yordamaktadır. Bu oran yüksek olmamasına rağmen öğretmen adaylarının öfke düzeyleri üzerinde buldukları üniversite güvenliğine yönelik algılarının etkili olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır. Ayrıca toplam varyansı açıklama yüzdesi için yapılan F testi sonucunda istatistiksel açıdan ($F = 48.26$, $Sig = .000$) düzeyinde anlamlı bir sonuç elde edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bireylerin stres, kaygı, öfke ve saldırganlık eğilimleri güvenlik algıları ile doğrudan ilişkilidir. Bu duruma paralel olarak bu araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının okul güvenliği algıları ile öfke düzeyi arasında ters yönde bir ilişkinin mevcut olduğu, öğretmen adaylarının okul güvenliği algılarının öfke düzeylerini anlamlı olarak yordadığı saptanmıştır. Bu bulguları destekleyecek şekilde literatürde yer alan benzer araştırmalara bakıldığında: Türkmen (2004) Antalya’da lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, kalabalık liselerde okulun güvenliği konusunda olumsuz yargılar taşıyan öğrencilerin daha fazla öfke ve saldırgan davranışlar göstermeye eğilimli

olduklarını saptamıştır. Alikashioglu ve diğ (2004) İstanbul'da lise öğrencilerinin okulda yaşanan şiddet olaylarına ilişkin algılarını tespit etmeyi amaçlayan araştırmasında, okulda duygusal ve fiziksel şiddete maruz kalan, okulun güvenliğinden endişe eden öğrencilerin öfke denetimlerinin daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Tor ve Sargin (2005) ilköğretim okullarının ikinci kademesinde okuyan öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmada, şiddet eylemlerinin sıklıkla görüldüğü okullarda öğrencilerin öfke düzeylerinin de yüksek olduğunu ve bu öğrencilerin şiddete daha fazla eğilimli olduklarını tespit etmişlerdir. Hawkins ve diğ (2002) San Fransisco'daki iki büyük lisede eğitim gören 1465 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada, okul güvenliğini tehdit eden unsurların fazla olduğu okullarda öğrencilerin öfke denetimlerinin de oldukça düşük düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Sheley ve diğ (2000) ABD'de yaptıkları araştırmada okul güvenlik önlemlerinin yetersiz olduğu liselerde öğrencilerin öfke denetimlerinin zayıf olduğunu ve öğrencilerin birçoğunun bu okullarda savunma amaçlı silah taşıdıklarını gözlemlemişlerdir. Pulkkinen (1996) ise 78 ilköğretim öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, saldırganlık eğilimlerinin yüksek ve güvenliğin risk altında olduğu okullarda öğrencilerin öfke kontrolünün zayıf olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular literatürde yer alan diğer araştırmalarla karşılaştırıldığında güvenlik algısı ile öfke düzeyi arasındaki ters ilişkiyi doğrulaması açısından tutarlı ve anlamlıdır. Sonuç olarak öğretmen adaylarının buldukları üniversiteye yönelik olumsuz güvenlik algıları öfkenin artmasında tetikleyici bir etki oluşturabilir.

Araştırmada bulgularına dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir:

- ✓ Üniversitelerde öğrencilerin güvenlik algıları tespit edilerek ortaya çıkan güvenlik konusundaki problemler üniversite yönetimlerinin desteğinde çözüme kavuşturulmalıdır.
- ✓ Üniversitelerde güvenlik konusunda alınacak önlemlerde öğrencilerin önerileri alınmalıdır.
- ✓ Üniversiteler öğrencilerin olumsuz okul güvenliği algılarına karşı öğrencilerin birbirleriyle yaklaşmasına yönelik sosyal etkinliklere önem vermelidir.

KAYNAKÇA

- Alikashioglu, M., Erginöz, E., Ercan, E., Uysal, Ö., Kaymak, D. A., & İter, Ö. (2004). Violent behaviour among turkish high school students and correlates of physical fighting. *European Journal of Public Health, 14*, 173–177.
- Baginsky, M. (2003). *Safeguarding children and school*. Deakin University Pres.
- Bîaggio, M. K. (1987). Therapeutic management of anger. *Clinical Psychology Review, 7*, 663-675.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için spss veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Byrne, D. & Kelley, K. (1981). *An introduction to personality*. (3rd ed) Prentice-Hall: Englewood Cliffs, NJ.
- Çelik, V. (2000). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dönmez, B., & Güven, M. (2002). Ortaöğretimde görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin okul güvenliğine ilişkin algı ve beklentileri. *Yaşadıkça Eğitim, 75(74)*, 60 -64.
- Goldberg, L. R. (2008). *International personality item pool*. <http://ipip.ori.org/newIndexofScaleLabels.htm> Erişim Tarihi: 01.03. 2009.
- Gordon, T. (1999). *Etkili anababa eğitimi* (Çev: E Aksay ve B Özkan). İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

- Hankins, G. (1993). *Prescription for anger*. New York: Varner Boks.
- Hawkins, S. R., Campanaro, A., Pitts, T. B., & Steiner, H. (2002). Weapons in an affluent suburban school. *Journal of School Violence, 1*(1), 53–65.
- Kadel, S. (1995). *Reducing school vilonce: building a framework for school safety*. Usa: Office of Educational Research and Improvement.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kermit, B. & Flanary, R. A. (1996). Protecting your school and student. *Nassp Bulletin, 80*(579), 44-48.
- Madlov, L. (1972). *Anger: How to recognize and cope with it*. New York.
- Ögel, K., Tari, I., & Eke, C. Y. (2008). *Okullarda suç ve şiddeti önleme*. <http://www.yeniden.org.tr/dokuman/vio14>. Erişim Tarihi: 28.05.2009.
- Özer, N. (2006). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul güvenliğine ilişkin algıları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pulkkinen, L. (1996). Proactive and reactive aggression in early adolescence as precursors to anti- and prosocial behavior in young adults. *Agressive Behavior, 22*, 241-257.
- Romas, A. & Sharma, M. (2000). *Practical stres management..* Massachusetts: Allyn&Bacon.
- Schneider, T., Walker, H., and Sprague, J. (2000). *Safe school design: a handbook for educational leaders- applying the principles of crime prevention through environmental design*. Eugene, OR: Clearinghouse on Educational Management, University of Oregon.
- Sheley, J. F., & Wright, J. (2000). *High school youth, weapons, and violence: a national survey of weapon-related experiences, behaviors, and concerns-final report*. Washington, D.C: US Department of Justice.
- Soykan, Ç. (2004). Öfke ve öfke yönetimi. *Kriz Dergisi, 11*(2), 19-27.
- Stephens, R. D. (1995). *Safe schools : A hand book for violence preventio*. Bloomington: National Educational Service.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Tor, H., & Sargın, N. (2005). *İlköğretim okullarının ikinci kademesinde okuyan öğrencilerin şiddet hakkındaki görüşleri*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Basımevi.
- Türkmen, M. (2004). Orta öğretim kurumlarında okul güvenliği ile ilgili yaşanan sorunlar. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.